

Для коментарів чи іншого зворотного зв'язку заповніть форму:  
[форма зворотного зв'язку щодо цієї версії настанови](#)

Версія цього документу для друку: <http://guidelines.moz.gov.ua/documents/2918?id=ebm00900&format=pdf>

Настанови на засадах доказової медицини.  
Створені DUODECIM Medical Publications, Ltd.

# Настанова 00900. Визначення часу смерті

Автор: Antti Sajantila  
Редактор оригінального тексту: Heidi Alenius  
Дата останнього оновлення: 2017-09-11

- Визначення часу смерті важливе при
  - судово-медичній експертизі при кримінальному провадженні
  - страхуванні, компенсації або пенсії
  - визначенні вірогідності встановленої причини смерті.
- Усі процедури та оглядові маніпуляції потрібно методично фіксувати. Висновки можуть бути сформовані пізніше.
- Завжди проконсультуйтеся з судово-медичним експертом у вашому районі або в найближчому університеті,
  - коли визначення часу смерті є особливо важливим (як при вбивстві), і в цьому випадку необхідно використовувати кілька методів разом,
  - якщо ви відчуваєте невпевненість у висновках
  - на підставі вимірювань температури або лабораторних досліджень.
- Перелік дій та оглядових маніпуляцій при визначенні часу смерті: див. табл. [табл. T1]
- Розвиток посмертних змін: див. зображення [зображення 01067] Post-mortem changes]

Таблиця T1. Перелік дій та оглядових маніпуляцій при визначенні часу смерті: список

Дії та оглядові маніпуляції	Примітка / запис
Роздягнути померлого	Зніміть весь одяг; зафіксуйте тип одягу та кількість його шарів

Дії та оглядові маніпуляції	Примітка / запис
Фіксація часу	Час початку та закінчення огляду
Трупні плями	Розташування та зникнення при надавлюванні
Трупне залякання	Один суглоб за раз, починаючи з нижньої щелепи та закінчуючи пальцями ніг
Вимірювання температури	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Вимірювання ректальної температури на глибині 10 см протягом 10 хв; у випадку вбивства — кілька вимірювань з 30-хвилинним інтервалом</li> <li>2. Зазначити точний час вимірювання (-нь) температури</li> <li>3. Зазначити температуру повітря, одяг, вагу та тілобудову померлого</li> </ol>
Процеси розкладання	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Починаються з черевної стінки</li> <li>2. Стає видимим венозний малюнок</li> <li>3. Шкіра відшаровується</li> <li>4. Личинки/мухи</li> </ol>
Інші оглядові дії	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Дати надходження пошти, квитанції, дати на продуктах, які швидко псуються, час телефонних дзвінків та ін.</li> <li>2. Листя/сніг під головою померлого</li> </ol>

## Охолодження трупа

- Температура вимірюється у прямій кишці на глибині 10 см, при цьому не можна ворухити тіло чи змінювати одяг.
- Температура навколишнього середовища вимірюється близько до місця вимірювання ректальної температури.
- Орієнтовний час необхідно коригувати відповідно до тілобудови, одягу та теплопровідності поверхні, на якій лежить тіло. Межі похибки складають  $\pm 2$  години протягом перших 10 годин після смерті, та  $\pm 3-4$  години в подальшому.
- Залежно від випадку може виникнути необхідність виконати декілька вимірювань температури, наприклад з 1–2-годинними інтервалами.

## Трупне залякання

- Усі суглоби необхідно послідовно оглянути. При кімнатній температурі
  - нижня щелепа та шия залякають через 2–4 години

- наступними закладають пальці рук та ніг
- трупне закладання у великих суглобах (ліктьові, колінні та кульшові) з'являється в останню чергу.
- Трупне закладання повністю розвивається через 6–8 годин. Зникає воно в зворотньому порядку, тоді, коли починаються процеси розкладання — приблизно через 2 дні за кімнатної температури.
- Термін виникнення цих змін може коливатися в певних межах. Наприклад: гарячка, жарка погода чи фізичні навантаження перед настанням смерті прискорюють ці процеси, а холодна погода та добре виражена м'язова тканина — уповільнюють їх.

## Трупні плями

- Кров накопичується у нижніх частинах тіла, за виключенням ділянок, які контактують з поверхнею. В положенні на спині трупні плями
  - стають видимими на бокових поверхнях грудної клітки через 15–20 хв
  - стають видимими на шиї та вухах через 20–40 хв
  - зливаються через 2–3 години
  - максимально виражені через 10–12 годин після смерті.
- Трупні плями зникають під тиском, або при зміні положення тіла, якщо з моменту настання смерті минуло не більше 4–6 годин.
- У пацієнтів, які померли від крововтрати, трупні плями зазвичай не з'являються.
- Процеси розкладання знищують трупні плями.

## Інші методи

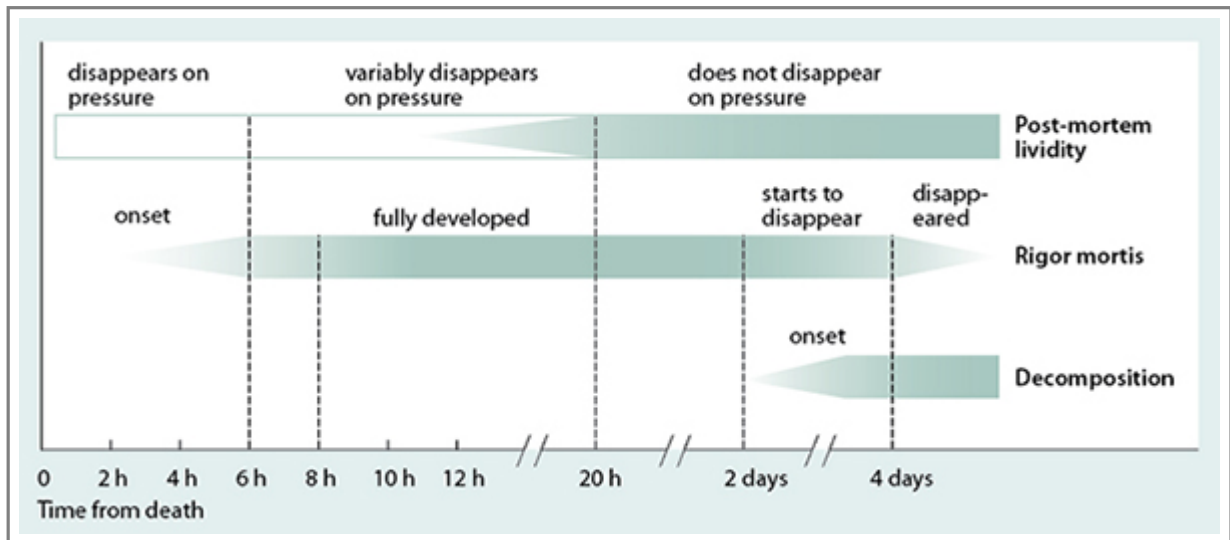
- Необхідно звернути увагу на
  - висихання (очей, пальців, губ)
  - розкладання (першою ознакою є поява зеленуватого кольору шкіри в ділянці шлунка)
  - наявність яєць або личинок комах.

## Пов'язані ресурси

- Література пов'язані 00393 [Estimating the time of d...]

## Зображення

- [Зображення 01067](#). Post-mortem changes.



Автори та власники авторських прав: Duodecim Medical Publications Ltd

Авторські права на оригінальні тексти належать Duodecim Medical Publications, Ltd.

Авторські права на додані коментарі експертів належать МОЗ України.

Published by arrangement with Duodecim Medical Publications Ltd., an imprint of Duodecim Medical Publications Ltd., Kaivokatu 10A, 00100 Helsinki, Finland.

Ідентифікатор: ebm00900    Ключ сортування: 041.002    Тип: EBM Guidelines

Дата оновлення англomовного оригіналу: 2017-09-11

Автор(и): Antti Sajantila    Автор(и) попередніх версій статті: Kari Karkola    Редактор(и): Heidi Alenius  
Лінгвіст(и)-консультант(и) англomовної версії: Kristian Lampe    Видавець: Duodecim Medical Publications Ltd  
Власник авторських прав: Duodecim Medical Publications Ltd

Навігаційні категорії  
EBM Guidelines    Forensic medicine

Ключові слова індексу  
mesh: Death    mesh: determining time of death    mesh: postmortem lividity    mesh: Rigor Mortis    mesh: Body Temperature  
mesh: Autopsy    mesh: putrefaction    mesh: Cause of Death    mesh: Cadaver    icpc-2: A96    speciality: Forensic medicine